Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Халқ сўзи

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

16 ОКТЯБРЬ, ЖУМА. № 202 (453). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

КЕЧА ОСИЁ, АФРИКА ВА ЛОТИН АМЕРИКАСИ МАМЛАКАТЛАРИНИНГ XI ТОШКЕНТ ХАЛҚАРО КИНОФЕСТИВАЛИ ЎЗ ИШИНИ ТАМОМЛАДИ

КИНОАНЖУМАНГА ҚИРҚҚА ЯҚИН ДАВЛАТ ВАКИЛЛАРИ ИШТИРОК ЭТДИЛАР. УЛКАН ФОРУМ ҚАТНАШЧИЛАРИ УЧРАШУВНИ БУНДАН БУЁН УЧ ҚИТЪА ФЕСТИВАЛИ ЭМАС, УМУМЖАҲОН КИНОАНЖУМАНИ ДЕБ АТАШ НИЯТИДАЛАР.

ДИЙДОР КЎРИШГУНЧА, АЗИЗ МЕҲМОНЛАР!

КИНОФЕСТИВАЛЬ БАЙРОҒИ ТУШИРИЛДИ

Тинчлик ва осойишталик барқарор бўлган ватанимиз, унинг пойтахти Тошкент замини олтин япроқлар ила тўшалган куз фаслида ўзининг дўстларга вафодор, байналмилал макон эканлигини яна бир бор жаҳонга кўз-кўз қилди: бир ҳафта муқаддам тантанавор очилган Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари XI Тошкент халқаро кинофестивали ниҳоясига етди.

Алишер Навоий номидаги Санъат саройида уч қитъа мамлакатлари XI Тошкент халқаро кинофестивалининг ёпилишига бағишланган тантанали йиғилишда эзгулик, тотувлик, халқлар ўртасидаги тинчлик ҳақида, меҳр-оқибат, бир-бирига ҳамдардлик, елкадошлик ҳақида гапирилди.

Йиғилишни очган Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, кинофестиваль ташкилий комитетининг раиси Э. Самандаров мазкур тадбир муваффақиятли ўтганини унинг уфқи яна кенгайиб, умумжаҳон тусини олаётганини таъкидлади.

Шундан сўнг Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари XI Тошкент халқаро кинофестивали ҳакамлар ҳайъати бошлиғи, туркманистонлик машҳур кинорежиссёр Ҳожиқули Норлиевга сўз берилади. Ҳ. Норлиев ҳакамлар ҳайъати қарорини йиғилиш аҳлига маълум қилади.

Тантанавор мусиқа садолари остида фестиваль байроғи туширилди.

ФЕСТИВАЛЬ СОВРИНДОРЛАРИ

Фестивалнинг бош соврини — «Олтин Семурғ» «Споствуд» (Австралия» фильмига берилди.

Кино санъатида миллий анъаналарни сақлаш учун бериладиган мукофот «Севги косаси» (Япония) фильмига насиб этди.

«Бенхаминлик аёл» (Мексика) фильми актёри Эдуардо Лопес Рохас энг яхши эркаклар роли ижроси учун «Олтин арча», «Биз яшаётган дунё» (Ҳиндистон) фильми актрисаси Опарна Сен энг яхши аёллар роли ижроси учун «Олтин лола» мукофотларини олдилар.

Энг талантли ёш режиссёрга бериладиган «Кумуш Семурғ» мукофоти туркиялик Мехмет Тангрисеварга («Сургун» фильми учун) топширилди.

Раж Капур номидаги янги соврин «Хенна» фильмига (Ҳиндистон) берилди.

Бош ҳомий — Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академиясининг совринига «Севги косаси» фильмининг режиссёри Қацуми Нисикова (Япония) сазовор бўлди.

МУКОФОТЛАР МУБОРАК

КИНОАНЖУМАН ҚАТНАШЧИЛАРИГА ЖАМОАТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ СОВРИНЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Кеча пойтахтимиздаги Киночилар уйида XI Тошкент халқаро кинофестивали қатнашчиларига Ўзбекистон Республикаси жамоат ва ижодий ташкилотлари таъсис қилган мукофотларни топшириш маросими бўлиб ўтди. Уни Ўзбекистон Кинокомпанияси давлат комитетининг раиси Хайрулла Жўраев очар экан Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари халқаро киноанжумани катта муваффақият билан ўтганлигини, бу тадбир жаҳон кино санъатини ривожлантиришда муносиб ҳисса қўшганлигини алоҳида эътироф этди. Шундан сўнг мукофотларни топшириш тантанаси бошланди.

Табиатни муҳофаза қилиш ва саломатлик жамғармаси таъсис қилган соврин хитойлик кинематографчилар ишлаган «Шимин авлоди» фильмига топширилди. Ўзбекистон касаба уюшмалари конфедерацияси мукофоти мисрликлар олиб келган «Қўғирчоқбоз» фильмига берилди. Покистонлик киночилар ишлаган «Муҳаббатнинг юксак туйғуси» фильмида бош ролни ижро қилган актёр Сабина Пирзода «Наврўз» жамғармасининг «Меҳрибонлик» мукофотига сазовор бўлди. Ўзбекистон ижодкор ходимлари жамғармасининг мукофотини «Ван Гог» (Франция) фильми олишга муяссар бўлди. Япониялик кинематографчилар ишлаган «Ажал наштари» фильми эса кинофестиваль матбуот марказининг журналистлар сўрови асосида аниқланган мукофотига муносиб деб топилди.

Ўзбекистон Кинематографчилари уюшмасининг махсус совринига бангладешлик актриса Гулшанаро Чампа, туркиялик Гамзахоним, покистонлик Сабина Пирзодалар сазовор бўлишди.

Осиё, Африка мамлакатлари бирдамлиги Ўзбекистон бўлимининг совринига« Ҳиссиётлар туғёни» деб номланган хитойликлар фильми муносиб деб топилди. Халқ академиясининг кино ижодкорлари бирлашмасининг совринига эса «Қирғизфильм» кино студиясида суратга олинган «Йиғлоқи» фильмида бош ролни ижро этган Ш. Қосималиева муносиб кўрилди.

Фестиваль ташкилий қўмитасининг махсус совринлари қуйидаги фильмларга топширилди: «Кетма» (Ўзбекистон), «Ўлим ва кулгу» (Колумбия), «Гўзалхон» (Озарбайжон), «Оғзаки нома» (Сурия), «Ҳизир назари тушган Бухоро» (Тожикистон), «Барг Эллиль» (Тунис), «Югурувчи нишон» (Қозоғистон); шунингдек, Арманистон, Маракко киночилари ишлаган фильмларга ҳам ташкилий комитет мукофотлари берилди.

Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазирлигининг мукофотига Туркманистонлик киночилар ишлаган «Кемена», Кинематографчилар уюшмаси таъсис қилган совринга эса россияликларнинг «Ватанпарварлик комедияси» ва қирғизистонликларнинг «Йиғлоқи» фильмлари мушарраф бўлди.

Осиё, Африка ва Лотин Америкаси кино санъатини ривожлантиришга катта ҳисса қўшганлиги, жумладан, фестиваль ишининг муваффақиятли ўтишида катта хизматлари учун Саллоҳ Абу Ҳусайн фестиваль ташкилий қўмитасининг махсус мукофоти билан тақдирланди. Айнан ана шундай хизматлар учун ўзбек кинорежиссёри, таниқли санъаткор Малик Каюмов ҳам махсус мукофот олишга муяссар бўлди.

Маросим охирида Маданият ва умуминсоний қадриятлар Халқ академиясининг вице-президенти А. Сергеев мукофотланганларни бош ҳомий номидан қизғин ва самимий муборакбод этди.

С. ЖАЛОЛИДДИН,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҲАФТА КЎЗ ОЧИБ ЮМГУНЧА ЎТДИ...

Кеча эрталаб Кино уйида XI Тошкент халқаро кинофестивалидаги охирги матбуот конференцияси ўтказилди.

Унда анжуманнинг президенти Малик, Қаюмов, бош директори Хайрулла Жўрабоев, матбуот марказининг бошлиғи Анвар Жўрабоев ва фестивалнинг ҳомийси бўлган Маданият ва умуминсоний қадриятлар Халқ академиясининг вице-президенти Алексей Сергеевлар журналистларнинг кўплаб саволларига жавоб бердилар. Бу учрашув киноанжуманнинг якунларига бағишланди.

Фестивалга ҳаммаси бўлиб 50 дан ортиқ фильм тавсия этилгани ва улардан 14 таси танловга саралаб олингани таъкидлаб ўтилди. Анжуманни ўтказиш учун бош ҳомий томонидан ҳозиргача 20 миллион сўм ва 35 минг доллар сарфланганини маълумот сифатида келтирилди. Кинофестиваль кунлари кинотеатрларда фильмлар намойишидан тушган барча фойда ўзбек киносини ривожлантиришга сарфланади. Бундан ташқари, келгуси йил учун ўзбек киносига ҳукуматимиз томонидан 150 миллион сўм (1992 йилда 16 миллион сўм эди) ажратилажаги маълум қилинди.

И. ЖИЯНОВ.

СУРАТДА: конференция пайти.

ХИТОЙ ЭЛЧИХОНАСИ ОЧИЛДИ

Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги алоқалар тарихи минг йилларга бориб тақалади. Шарқ ва Ғарбни боғлаган Буюк ипак йўли, у орқали қилинган савдо-сотиқ ва маданий алоқалар бундан далолат беради.

Республикамиз мустақилликка эришиши туфайли Осиё қитъасидагина эмас, балки дунёдаги йирик мамлакатлардан бири — Хитой Халқ Республикаси билан муносабатларимизда туб бурилиш бўлди. Хитой Халқ Республикаси Ўзбекистон мустақиллигини биринчилардан бўлиб таниди ва дипломатия алоқалари ўрнатди. Шу йил баҳорда республикамиз Президенти И. Каримовнинг Хитойга қилган сафарида томонлар ўртасида ўн бешдан ортиқ муҳим давлат аҳамиятига эга бўлган ҳужжатлар имзоланди. Ўтган қисқа муддатда кўплаб ўзбек-хитой қўшма корхоналари ишга тушди. Тошкентдан Ўримчига ҳаво йўли очилди.

Икки мамлакат ўртасидаги яқин муносабатларнинг исботи ўлароқ, 15 октябрда Тошкентда Хитой Халқ Республикаси элчихонасининг тантанали очилиш маросими бўлди. Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда мухтор элчиси Гуань Хэнь-Гуан тантанали маросимни очатуриб, Ўзбекистон-Хитой муносабатлари бундан кейин янада мустаҳкамланади, деб ишонч билдирди. Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов маросимда сўзга чиқиб, Ўзбекистон-Хитой муносабатларини янада ривожлантириш борасида Хитой элчисига муваффақият тилади.

Элчихона очилиши маросимида Республика Олий Кенгашининг Раиси Ш. Йўлдошев, республика Бош вазири А. Муталов, Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлишди.

(ЎзА мухбири).

ФАРМОН ВА ИЖРО

ҚИШЛОҚҚА ҒАМХЎРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Республика қишлоқ хўжалик корхоналарини қўшимча қийматдан, бюджетга солиқ тўлашдан озод қилиш тўғрисида»ги фармони ижросидан наманганлик меҳнаткашлар қандай наф кўрадилар? Бу савол билан вилоят агросаноат уюшмаси раисининг ўринбосари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган иқтисодчи М. МИРЗААҲМЕДОВга мурожаат этиб, қуйидаги жавобни олдик.

— Фармон жамоа, давлат ва деҳқон хўжаликлари ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари иқтисодиётини мустаҳкамлашда, ишловчиларнинг турмуш фаровонлигини оширишда беқиёс катта аҳамиятга эга. Мазкур ҳужжат қаддимизни кўтаришда бош омил бўлиб қолади. Демоқчиманки, 1992 йилнинг 1 июлидан бошлаб барча қишлоқ хўжалик корхоналари бюджетга тўланадиган 30 фоизли қўшимча қиймат солиғидан озод этилдилар. Ҳолбуки, аввалари улар қанча кўп маҳсулот сотса, шунча кўп солиқ тўлашар эди. Бундай ҳолда хўжаликларнинг кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқаришдан моддий манфаатдорлиги пасаярди. Боз устига, қишлоқ хўжалигида ишловчиларнинг иш ҳақлари халқ хўжалиги бошқа соҳаларига нисбатан анча оз эди.

Ушбу фармонда кўзда тутилган асосий мақсад: ана шу камчиликларни бартараф этиш, қишлоқ хўжалигида ишловчилар иш ҳақларини кескин ошириш ва унинг даражасини халқ хўжалигининг бошқа соҳасида ишлаётган ходимлар иш ҳақи даражасига етказишдан иборатдир.

Хўжаликларни қўшимча қиймат солиғидан озод этишдан тушган маблағ асосан иш ҳақини оширишга сарфланади. Яъни иш ҳақининг улуши маҳсулот етиштириш учун кетган харажатлар салмоғида 70 фоизга етказилиши керак. Бу кўрсаткич вилоятимиз бўйича ҳозиргача бор-йўғи 40—50 фоиз атрофида эди, холос.

Бизда хўжаликларни қўшимча қиймат солиғидан озод қилиниши катта манфаат келтиришини дастлабки ҳисоб-китоблардан ҳам аниқ кўриниб турибди: 1 миллиард 963 миллион сўм тежалмоқда. Шу маблағнинг 1 миллиард 300 миллион сўми ишловчиларнинг ўртача йиллик иш ҳақини сезиларли даражада оширади. Умумий харажатларда иш ҳақининг улуши эса яна 20 фоизга кўпайиб, 70 фоизга етади.

Фармон туфайли хўжаликлар оладиган соф фойда 700 миллион сўмга кўпаяди. Натижада улар кўпроқ қурилиш қилиш, маданий-маиший, ижтимоий жамғармаларга мўмайроқ маблағ ажратиш имкониятига эга бўладилар.

Бу тадбир республикамиз Президентининг қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, қишлоқ аҳолиси турмуш фаровонлигини ошириш йўлидаги яна бир ғамхўрлигидир. Эндиликда ҳар бир қишлоқ хўжалик ходими бу Фармоннинг моҳиятини ҳар бир колхозчи, совхоз ишчиси, оилавий пудратчилар, деҳқон хўжалиги эгаларига тезроқ етказиши зарур. Айни пайтда ҳаммамиз ушбу Фармонга жавобан ҳозирги долзарб кунларда янада уюшқоқлик билан меҳнат қилишимиз, мўл ҳосил етиштириб, мустақил жумҳуриятимизнинг иқтисодий жиҳатдан юксалишига муносиб ҳисса қўшишимиз лозим.

Суҳбатдош:
Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Конституция лойиҳаси· УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

ДЕМОКРАТИЯГА КАФОЛАТ

СОБИҚ Иттифоқнинг кўпгина минтақаларида нотинчлик ҳукм сураётган бир пайтда Ўзбекистонда Конституция лойиҳасини ишлаб чиқиш ва уни умумхалқ муҳокамасига қўйиш аҳамиятга молик воқеадир.

Бу Республикамизда тинч ҳаётий барқарорликнинг мустаҳкамлигидан далолат ҳамдир. Лойиҳада жамиятимизнинг сиёсий, иқтисодий-ижтимоий, ҳуқуқий асослари қандай шаклда бўлиши кўрсатилганлиги кимни қувонтирмайди, дейсиз. Бу принциплар ҳуқуқий жамият, ҳуқуқий давлат пойдевори бўлиши керак-да. Лойиҳа билан танишиб чиққанимиздан сўнг баъзи мулоҳазаларимизни ўртоқлашсак, фойдадан ҳоли бўлмас деган ниятдамиз.

Иккинчи бобнинг 7-моддасида «Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир», дейилган. Маълумки, ҳокимият одамларнинг фаолиятини бошқариш, бу фаолиятга таъсир ўтказиш демакдир. Ҳокимият ирода тушунчаси билан белгиланади. Шу боис бизнингча жумлани **«Халқнинг иродаси, давлат ҳокимиятининг ягона манбаидир»** деб ёзган маъқулроқ кўринади.

12-модданинг 1-қисмида ижтимоий ҳаёт, сиёсий институтлар мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланиши қайд этилган бўлса, иккинчи қисмида «Ҳеч қайси мафкура, дин, расмий давлат мафкураси, дини сифатида ўрнатилиши мумкин эмас» дейилган. Бундан давлат умуман мафкурага, дастурга эга эмас деган хулоса келиб чиқмасмикан. Мабодо, уни қуйидагича янги таҳрирда **«Ўзбекистон Республикасида ижтимоий ҳаёт, кўп фикрлилик, мафкура ва дастур асосида ривожланади. Ҳеч қандай алоҳида мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас»** дейилса ноаниқликка ўрин қолмайди.

24-моддага **«Ўзбекистон фуқароси касб ва фаолият танлаш эркинлигига эгадир. Ҳар бир фуқаро ўз билими, тажрибаси, лаёқатига қараб хоҳлаган мулк шаклида фаолият кўрсатиши мумкин. Давлат унинг бу интилишига кўмаклашади»** деб қўшиб қўйилса. Шунингдек, 36-моддага ҳам **«Ўзбекистон фуқаролари уй-жойли бўлиш ҳуқуқига эгалиги»** алоҳида таъкидланса.

50-моддада жамиятнинг иқтисодий негизи ноаниқ кўрсатилган. Уни қуйидагича **«Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий негизи — хилма-хил ва тенг ҳуқуқли мулкчиликдан иборат бозор принципларига асосланган хўжаликдир.**

Мулк даҳлсиздир ва мулкдор фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибдагина ўз мулкидан маҳрум этилиши мумкин», шаклида ёзилса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Ўйлаймизки, муҳокама мобайнида билдирилган фикр-мулоҳазалар, таклифлар ўрганилиб, маъқуллари Асосий Қонунга киритилар. Ана шунда халқимиз ўзини ҳар қандай тажовузлардан ҳимоя қиладиган қалқонга эга бўлади.

Н. З. ЗАЙНИЕВ,
профессор.
Э. У. ЎРИНОВ,
доцент.
Б. А. АМИНОВ,
доцент.
Ўзбекистон маданият ходимлари малакасини ошириш институти.

МЕН БУНИ КУТГАН ЭДИМ

КОНСТИТУЦИЯНИНГ шундай лойиҳасини анчадан буён кутаётган эдим, ундан чуқур қониқиш ҳосил қилдим. Лойиҳа байналмилал талабларга жавоб беради: Ўзбекистонда яшаётган барча фуқароларнинг миллатидан қатъий назар тенглигини эътироф этади. Бу лойиҳанинг жуда катта ютуғи. Ахир СССРдан ажралиб чиққан кўпгина давлатларда қабул қилинаётган янги Конституцияларда айнан бошқа миллатларни чеклаш истаги жуда кучли ва бу ҳол қонунларда яққол кўзга ташланиб қолган.

Шунингдек, менинг назаримда бир нечта жузъий камчиликлар ҳам борки, муаллифлар охирги вариантни ишлаётганда шуларни тузатсалар жуда яхши бўларди.

Жумладан, бизнинг ҳозирги давлатчилигимизда Вазирлар маҳкамасининг раиси ва Бош вазир ишлаяпти. Аслида ҳар икки лавозимдаги шахс битта вазифани бажарадилар. Келажакда уларни яхлитлаш керак. Ва шу фикрдан келиб чиқиб, XX боб сарлавҳасини «Ўзбекистон Республикасининг . Вазирлар маҳкамаси» деб аташ лозим. Вазирлар маҳкамаси Президентга муттасил ҳисоб бериб туради, Президент раҳбарлигида иш юритади. Бу хол XIX бобда ўз аксини топган.

Ўтган йили биринчи бор «Президент сайлови ҳақида» Қонун эълон қилинганда Президентликка 35 ёшдан 65 ёшгача бўлган шахс сайланиши айтилган эди. Асосий Қонунда эса 65 ёш тушиб қолипти. Уни тиклаш керак. Чунки кишиларни бекорга 60 ёшдан сўнг пенсияга кузатишмайди. Нима бўлганда ҳам 65 ёшдан сўнг кишининг куч-қудрати камаяди, тез толиқади, чарчайди. Катта давлатнинг бошлиғи эса бардам-бақувват бўлиши шарт.

XIX боб 94-моддада «Президентнинг Конституциявий Суд билан бамаслаҳат қабул қилган қарори асосида Олий Мажлис тарқатиб юборилиши мумкин», деган ғоят қалтис жумла бор. Уни олиб ташлаш керак. Чунки ҳар бир мамлакатнинг энг олий идораси Олий Мажлис ёки шунга ўхшаш тузилмадир. Олий Мажлис вакиллари бутун мамлакат бўйлаб тўғридан-тўғри очиқ сайлов йўли билан сайланадилар. Тушунарлики, вакилларни ўша сайловчиларнинг ўзларигина чақириб олишлари мумкин. Керак бўлса, Конституциявий Судни тузган ҳам Олий Мажлис. Олий Мажлис Конституциявий Судни тарқатиши мумкин, аммо Конституциявий Судга бундай чексиз ҳуқуқни бериш, менимча хато. Тўғри, бу фикр гўё асослангандай ва шунга кўра мазкур модда ўз ўрнида қолдириладиган бўлса, келажакда олдиндан айтиб бўлмайдиган оқибатларга олиб келиши мумкин.

Лойиҳанинг 116-моддаси менда кескин норозилик уйғотди: Шу моддага биноан Прокуратурага чексиз, чегарасиз ҳуқуқлар берилмоқда. Бу мутлақо ярамайдиган ҳол. Мен Александр Солженициннинг «Архипелаг ГУЛАГ» асари таржимони сифатида биламанки, совет тузуми даврида прокуратура худди ана шундай «олий назоратни» қўлга киритиб, милиция ва суд органлари билан бирикди, тўғрироғи уларга бошчилик қилди. Учовлон бириккан жойда эса ҳеч бир зот, ҳатто авлиёси ҳам оқнинг оқ, қоранинг қора эканлигини исботлаб бера олмайди. Ўша тушунча, ўша одат бизнинг янги Конституциямизга ҳам кирмоқчига ўхшайди. Бунга йўл бермаслик керак. Бу идора қонуннинг олий назоратчиси бўлгани учун ҳам ўзининг камчиликларини, чалкаш ишларини хаспўшлаганини ҳам кўп кўрдик.

116-моддани мутлақо олиб ташлаш керак.

118-модда охирида: «Прокуратура органларини ташкил этиш, уларнинг ваколатлари ва фаолият тартиби қонун билан белгиланади», дейилипти. Жуда соз! Шунинг ўзи етарли.

119-модда XXIV бобга сингишмаган. Уни ё олиб ташлаш керак, ё ундан алоҳида боб ясаш керак.

Умуман, прокуратурага алоҳида боб бағишланган экан, демак адвокатурага ҳам алоҳида боб ажратилиши шарт. Чунки қонунчиликда суд ҳамиша холис, прокуратура ва адвокатура эса унинг иккита тенг палласидир. Сталин тузуми даврида милиция, суд, адвокатура учун ҳам прокуратура ишлади, у даҳшатли машинага айланди... Бунинг жабрини ҳамон тортяпмиз.

Биз шундай қонун қабул қилайликки, адвокатура шунчаки расмият учун тузилган ташкилотга айланиб қолмасин.

Абдулқосим МУҲАММАД РАСУЛ,
ёзувчи.

● Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллиги олдидан

БУ одам Шароф Рашидович учун суюкли райком секретарларидан бири экани пойтахт вилоятида, республикада маълум эди. Мен унинг иш кабинетида жиринглаган телефон трубкасини кўтариб «Ассаломалайкум Шарофжон ака!» дея ёйилиб суҳбатлашганига бир неча бор гувоҳ бўлганман. У ҳақда очерк ёзиш учун топшириқ олиб пахта терими айни қизғин пайтида 3 кун эрталабдан тунгача бирга юрганман. Ҳа, ўша дамларда эгнига қора фуфайка, оёғига уринган хром этик кийган биринчи секретарнинг иш куни тунги соат 2 да тугарди. Меҳмонхонада ухлаб эрталаб пахта заводига соат 7 да базўр етиб борганимда у кечаги терилган пахта маълумотини олиб, бугунги топшириқларни тайинлаб далага отланиб турган бўлар эди. «Виллис»да биргалашиб жўнардик... Бундай кун тартибида уч кунда силлам қуриди, у эса ойлаб шу режимда ишларди.

Ушанда у ҳар куни кечқурун соат 22 да албатта кабинетига кириб келарди. Сабаби — шу вақтда Шароф ака қўнғироқ қилардилар: «Ишлар қанақа, қачон бажарасан планни!» Суҳбат қисқа — бир-икки минутгина давом этади. Трубкани мамнуният билан жойига қўяди, сўнг уйидан шофёр сочиққа ўраб келтирган кострюлкадаги овқатни ейишда давом этамиз... Ўша йили район пахта териш планини республикада биринчи бўлиб бажарди. Бундай бўлиши биринчи марта эмасди.

Бу—Бўка райони, унинг биринчи секретари эса Тўхтамурод Исломов эди.

Адолат тарозиси...

Ўзбекистонга чорак аср раҳбарлик қилган ва ҳаётлигида халқнинг юрагига номи фақат илиқлик билан кирган улуғ Инсоннинг тўйи арафасида у билан ҳамнафас бўлган Тўхтамурод акани излаб топдим. Тўрт-беш йиллик тўфону бўронларда кўп сафдошлари қатори қаттиқ азият чеккан, лекин тўрт йиллик маънавий қийноғу сўроқлардан ўзи ва Рашидовнинг номини пок сақлаб «омон» чиққан Тўхтамурод ака бирмунча дарбадарликдан сўнг ҳозир Сирдарё вилоят мева-сабзавот ишлаб чиқариш бирлашмасининг бошлиғи лавозимида ишлаётган экан. «Ишларингиз қандай?» деган аҳвол сўрашимга «Ўттиз беш минг тоннадан ортиқ сабзавот, 25 минг тонна полиз топшириб планни республикада биринчи бўлиб бажардик» деди у шавқ билан. «Биринчилик» касалингиз ҳалиям қолмабди-да» дедим ҳазил аралаш. У хахолаб, мириқиб кулди ва... бирдан хаёлга толди.

— Шароф ака билан биринчи учрашувингиз қачон, қандай кечган? — дея хаёлини бўлдим Тўхтамурод аканинг.

— Оққўрғон районида колхоз раиси эдим. Етмишинчи йилларда. Райком секретари Тоиров қўнғироқ қилди: «Ҳеч қаёққа кетманг, Шароф Рашидов келиб ошқовоғингизни кўрар эканлар».

Бир неча гектарга ошқовоқ эккан эдик, роса бўлиб берган. Шароф ака ҳар биттаси бир-икки пудлик осилиб ётган ошқовоқларга жилмайиб қараб «Бунақа пайкални кўрмаганман» дедилар хурсанд бўлиб. Сўнг менга «Биттасини беринг, Қудрат Аҳмедовга (у Сирдарё обкомининг секретари эди) тақдим қиламан, у киши Сирдарёда ошқовоқ бўлмайди» дейди. Ана-ку Сирдарё, кўриниб турибди, нега бўлмас экан...

Марказком секретари Анисимкин ҳам қучоққа зўрға сиғадиган ошқовоқдан биттасини олиб машинасига солди. Эшитишимча, кабинетида анча турганмиш у ошқовоқ.

Ўшандан сўнг ошқовоқни, бизнинг тажрибани кўп газеталар ёзди. Кўпайтириш керак, у ҳам овқат, ҳам озуқа дейишди.

— Раҳбар сифатида нималарни ўргандингиз Шароф отадан?

— Бошқа кўп раҳбар тенгдошларим қатори туриш-турмушим Шароф ота тарбиясида шаклланди. У киши Пленумлардан кейин кўпинча обком, райком секретарларини олиб қолиб, ўзлари уларнинг орасига келиб ўтириб оталарча маслаҳат-насиҳат қилишлари бир дунё сабоқ берарди бизга. Жаҳллари кам чиқарди, шоирона, образли қилиб осойишта гапирардилар. Ҳозир англасам, бугун биз энди ўқиётган ҳадислар, донолар бисоти ўшандаёқ у одамнинг насиҳатларида мужассам экан:

— Айрим жойлардан шикоятлар эшитяпман, одамларга қўпол муомалада бўлаётган эмишсизлар. Бу — раҳбарнинг энг катта қусури. Буни ташланг. Агар бирон колхозда бир гектар-ярим гектар ерни ўт босганини кўрсангиз, дарров раисни чақиртирманг. Уйингизга боринг, совуқ душ қабул қилинг, икки соат ётиб дам олинг, ана ундан кейин раис билан суҳбатлашмоқ жоиз. Бақирманг. Майли, бир-икки гектарни ўт босиб кетсин, лекин сизнинг рўпарангизда тирик инсон турибди, унинг юрагини ўт бостирманг. Халқдан ажраманг. Тўйда, азада бирга бўлинг. Биз ҳаммамиз халқдан ажралиб қолаяпмиз: машинамиз бўлак, номери бўлак, мажлисда жойимиз бўлак, ошхонамиз бўлак, мозоримиз бўлак... Шундан сўнг Марказий Комитет ишлар мудири Турсун Умаровичга айттириб, ҳамма райком секретарларига бир хил «УАЗик» машина бердилар.

— Шундай суҳбатларда бир марта қаттиқ жаҳллари чиққанини кўрганман:

— Айрим райком секретарлари диссертация ёзмоқчимиш. Менга уларнинг рўйхатини қилиб беринг. Майли, олимликка иқтидори бўлса бош устига, қаршилик йўқ, қўллаб-қувватлайман. Фақат у райком секретарлигини топширсин. Бу лавозимда ишлаб туриб диссертация ёзиш ва ёқлашнинг сира иложи йўқ.

— Шундан сўнг рўйхат тузиш топширилган одамга бориб мени рўйхатга қўшманг деб ялиндим, — дея давом этади Тўхтамурод ака очиқкўнгиллик билан. — Диссертациямнинг авторефератлари ҳам нашрдан чиққанди, фақат ҳимоя қилиш қолувди, йиғиштирдим...

Ўзлари тинимсиз ишлардилар. Бир куни Бекободга ўтиб кетаётиб Бўкада бирпас тўхтадилар. Бир пиёла чой устида ёрдамчилари олдиларига битта жомадон келтириб қўйди. Телефонда обком секретарлари билан гаплашаётиб бояги жомадон ичидаги бир дунё материалларни бир-бир варақлаб охирига имзо чека бошладилар. СССР Олий Кенгаши Раёсатининг қарорлари экан. Раёсат аъзоси сифатида қўл қўйишлари керак. Сўнг Москвага қайтариб юборилар экан.

— Шароф ака, бунақа ишлашда китоб ёзишга қачон улгурасиз? — дея миямга келган саволни бердим чой узатаётиб.

— Биз ҳаммамиз вақтдан фойдаланиш режасини қилмаймиз, — дедилар осойишта. — Олтинга тенг кўп вақтни валақлаб ўтказамиз. Мен эрталаб соат еттида тураман, ярим соат бадантарбия, ювиниш. Ҳар куни етти яримдан саккиз яримгача ёзаман. Ёзмасам — фикрлар эскийди, хаёлдан кўтарилади. Ишга пиёда ўн беш минут юраман. Ўн бешта кам тўққизда ишда бўламан, ундан эрта эмас.

Тўхтамурод аканинг ҳикояси шу ерга етганда негадир Шароф Рашидовнинг азага ташрифи манзараси кўз ўнгимда гавдаланди. «Тошкент ҳақиқати»га узоқ йил муҳаррирлик қилган Аҳмад Исмоилов 1980 йил қишда вафот этганларида эрталаб ҳовлига Шароф ака кириб келдилар. Мурда ювилаётган эди, хайрлашмоқ учун бироз кутишга тўғри келди. Айрим кишилар буни қусур билиб питирлаб уйга кириб-чиқаверишди. Шароф ака гап нимадалигини дарҳол илғаб уларга қарата «Ювувчини шоширманглар, бемалол ювсинлар, менинг вақтим бор» дедилар. Шу бир оғиз гапдан сўнг атрофдаги таранглик бирдан юмшади...

— Тўхтамурод ака, сиз каби Шароф аканинг мурувватидан баҳраманд бўлганлар албатта у кишининг шаҳаргами, қишлоққами бирон-бир ёрдами ҳақида ҳам гапиришади.

— Тушундим. Бу саволингиз менинг ярамни тирнаб юборди. Мен «турғунлик даври» деган гапга мутлақо қўшилмайман. У киши янги Тошкентни қурса, метрони қурса, Халқлар Дўстлиги саройига ўхшаш ўнлаб, юзлаб маъмурий биноларни қурса — бунинг нимаси турғунлик даври. Бу гап — ўшаларни қурган одамларнинг меҳнатига нисбатан ҳақорат эмасми? Бекор гап — турғунлик даври бўлмаган. Буни бақириб айтиш керак! Энди, Шароф аканинг районга ёрдамига келсак, сон-саноқсиз. У кишида «майда масала» деган гап бўлмасди. Ҳар бир таклиф ва илтимосларга катта эътибор билан қарардилар. Ёрдамларидан биргинасини айтиб берсам... Москвадаги «Россия» меҳмонхонасида кенойингиз Турсуной билан турган эдик, номердаги телефон жиринглаб қолди. Трубкани кўтардим. Сиз Исломовмисиз? — сўради ўрис қизнинг овози. — Ҳа. — Сиз билан Рашидов гаплашади.

Капалагим учиб кетди. «Ҳозир тарвузни гапирсалар керак. Эҳ, ўша тарвуз!..»

Ўтган ҳафта пешин чоғи идорага Турсун Умарович қўнғироқ қилиб қолди: «Кечгача ўнта қўзивой тарвуздан бериб юборинг, эрталаб самолётда жўнатамиз Карлова Варига, Шароф Рашидович Эфиопия президентининг туғилган кунига ваъда қилибдилар».

Бизда узун оқ тарвуз экиларди, Шароф ака шуни хуш кўрардилар. Дам олаётиб шуни эслаб қолибдилар-да. Югур-югур, бутун районни излайман — ўша йили у тарвуздан ҳеч бир хўжалик экмаган экан. Кечга яқин чекка бир қишлоқда қозоқ киши томорқасига экканидан хабар топиб бордим. «Бажонидил, бироқ тарвуз етилишига ҳали ўн-ўн беш кун бор» деди деҳқон. Ўн кун эмас, ўн дақиқа вақт йўқ кутишга. Биттасини сўйсам — хомроқ. Барибир, ўнта танлаб жўнатвордим. Индинига Турсун Умарович хуноб бўлиб, қўнғироқ қилаяпти: «Шарманда қилдинг, хом чиқибди ҳамма тарвузинг. Иккинчи марта шундай бўлаяпти!»

Биринчиси ундан олдинги йили бўлганди. Марказий Комитет ходимларига сотиш учун тез тарвуз юборасан, деб қолишди. Тайёрлов пунктида навбатда турган машиналардан охирги иккитасини қайтариб Тошкентга юбордим. Тарвуз сотилган куни эртасига МК ходимларининг ўттиз фоизи ишга келмабди — заҳарланишибди. Тушунтириш хати ёзиб зўрға қутулгандим. «Ҳозир Шароф ака Эфиопияга юборган тарвузларим учун...»

Кўп ўтмай у кишининг овози эшитилди. Осойишта эди. Сал ўзимга келдим. Отпуска қачон тугайди, дедилар ҳол-аҳвол сўрагач мақсадга ўтиб. — Сиз қачон десангиз ўшанда, — жавоб бердим нима гаплигини англамай. — Тошкентдан оборганларингдан қолдими? — деб сўрадилар Шароф ака. Нимани назарда тутаётганларини билолмадим, «нима?» деб сўраб бўлмайди. «Йўқ» дедим таваккал. — Бўлмаса бозордан олгин-да, газ саноати министрига кир. Мен гаплашиб қўйдим. Бўкага газ олиб боришни. Қолганини ўзларинг маслаҳатлашасан...

Бозордан тўрт кило майиз, тўрт кило туршагу ёнғоқ қилиб министрга кирдим... Янгийўлдан ўтган магистрал газ қувуридан уланган қувур тўрт йилда Бўкага етиб борди. 1982 йилда Монумент олдида газдан машъалани ёқиб, бўкаликлар билан хайрлашдим...

Тўхтамурод аканинг овози титраб кетди.

Бир нафас жим қолдик.

«Кейинчи?» деб савол бермоқчи бўлдим, лекин дарров фикримдан қайтдим. Ундан кейинги воқеалар — Ўзбекистоннинг бошига тушган шўришлар эди. **«Устознинг қайси фазилатлари сизга айниқса маъқул эди?»** деган саволни бердим.

— Одамларга меҳрибонлик. Яхши одамларга. Бир куни келганларида асфальт йўлдан машинада бораётиб, пахта пайкалининг нариги чеккасида жазирамада юрган кишига эътибор бердилар. «Ким у, танийсизми?». «Колхоз раиси Йўлдош Хожиматов бўлса керак». Машинани қайтаришни буюрдилар. Ортда келаётган беш-олтита машиналар ҳам қайтди. Бир чақиримча юриб, бояги кишига яқин жойда тўхтадик. Йўлдош акани чақирдим. Шароф ака ҳол-аҳвол сўраб, унга раҳмат айтиб, хайрлашдилар.

— Ҳеч қачон кўнглингизда хижил олиб юрманг, — дедилар машина жойидан қўзғалгач. — Мана, бу одамнинг кўнгли тоғ, менинг ҳам дилим чоғ. Агар индамай ўтиб кетганимда, кўнглим анчагача хижил бўлиб юрарди. Азаматнинг саратон тиғида ишлашини қаранг...

— У кишида сизга камчилик бўлиб туюлган бирон хусусиятни кузатганмисиз. Ахир инсон-да?

Тўхтамурод Исломов узоқ ўйлаб қолди, сўнг:

— Шароф ака бир одамни яхши кўрса бутунлай яхши кўрарди, бир одамни ёмон кўрса, сўнг уни мингта одам яхшилагани билан бефойда — кўнгли юмшамасди. Бу нуқсонми ёки фазилат — билмадим...

— Ана энди оғир саволга келамиз: биринчи секретарликдан нега бўшатишди, кейинги ҳаётингиз қандай кечди?

— Нега бўшатишганини билмадиму, тўрт йилгача Гдлян гуруҳи сўроққа чақирди. Икки марта ўзи сўроқ қилди. Топган гаплари битта: Мусахоновга ўн минг сўм, Шароф Рашидовга беш минг сўм пора берганман, деб ёзасан. «Ёзмайман». «Ёзасан». Тўрт йил шу билан ўтди. Бири иккинчисига буйруқ қилиб, шақир-шуқур қилиб занжир кишанларни олиб келишади, қамайман деб қўрқитишади. Ёзиб бермадим. Уларнинг савияси пастлиги, ифлослигини кўриб жирканиблар кетасан киши. Ёлғонда ҳам озгина мантиқ бўлса-да: Марказий Комитетнинг биринчи секретари, агар оламан деса, беш минг сўм пора оладими? Терговчи деганиям шунақа аҳмоқ бўладими?

Улар-ку майли, ўзимизникиларчи? Уларни етаклаб келган ана шу ўзимизникилар эди!..

— Шароф ака отангиздек бўлиб қолганини кўпчилик билади. Вафотлари тўғрисидаги хабарни кимдан эшитдингиз, қандай аҳволга тушдингиз?

— Эрта саҳарда маълумотларни кўргани идорага киргандим. Шароф аканинг қариндошларидан бир киши кириб келди. Салом-алик қилдик. У Шароф аканинг портретига қарайверди ва йиғлаб юборди... Кеча гаплашган одам... Ҳеч ишонмайман!

Карахтлик тарқагач тўғри уйларига бордик. Сўнг Халқлар Дўстлиги саройига олиб чиқдик. Куни билан тепаларида турдим.

— Кейинги ҳаётингизнинг давомини гапирмадингиз?

— Ҳа. Кейин совхоз директорлигиниям муносиб кўришмади менга. Шароф аканинг мурдаси ётган қабридан олиб кўчирилганидан кейин... Қашқадарёга кетвордим. У ерда пахта бригадири бўлиб ишладим. Пахта ўзбек халқининг ифтихори дердик. Рост гап. Ҳозир ҳам шундай. Шароф аканинг умри пахтанинг ичида ўтди, пахтазорда жон берди. Илоҳим жойлари жаннатда бўлсин...

— Мен Бўкага командировкага кетаётганимда нашриётдаги ҳамкасблар бригада пудрати афзалликлари ҳақидаги китобингизнинг сигнал нусхасини сизга бериб қўйишимни сўрашди. Биринчи секретарликдан олинган пайтингиз эди. Уйингиз аниқ эсимда йўқ экан, бир-икки кишидан сўрасам, хавотирлангандек кўрсатишди-ю, ғалати нигоҳ билан ортимдан қараб қолишди. Иситмангиз баланд экан, чопонга ўралиб чиқдингиз. Ҳовлида курси қўйиб бирпас ўтирдик. «Ўшандаги бир гапингиз сира қулоғим остидан кетмайди: «Ҳабибуллажон, ука, ҳаммасига чидайману, ҳозирги раҳбарларнинг Россиядан кадр олиб келаётганига чидаёлмайман. Ўзбек халқи шу даражада саводсизмики, ўзини ўзи бошқаролмаса?.. Майли, буларга ҳам боққан бало бордир...» Орадан кўп ўтмай кадр опкелиш қораланди, «у одам»ни бало урди! Башорат қилганмидингиз?

— Йўқ, бу — қонуният: адолат тарозиси палласини тенглаштириб турадиган илоҳий куч бор. Мен бунга ишонаман...

Суҳбатдош:
Ҳабибулла ОЛИМЖОН.

СУРАТДА: Шароф Рашидов Тўхтамурод Исломов билан Бўкада янги маданият саройини очиш маросимида.

● Савоб

ҚАРИЯЛАР КЎНГЛИ ШОД БЎЛДИ

Республика ҳукумати бозор иқтисодиёти шароитида бутун умрини меҳнатга бағишлаб, ҳозирги кунда қарилик гаштини сураётган пенсионер қарияларимизни ҳам моддий, ҳам маънавий томондан қўллаб-қувватламоқда. Мана 2-йилдирки 1-октябрь қариялар куни байрам сифатида нишонланмоқда.

Бу йил Самарқанд шаҳар ижтимоий таъминот бошқармаси жамоаси (бошлиғи Фароғат Шукурова) қариялар кунини нишонлашга катта тайёргарлик билан келди. Қариялар куни байрами шаҳарнинг Сиёб, Боғишамол ва Темирйўл туманларида тантанали равишда ўтказилди. Боғишамол туманининг Мирзо Улуғбек кўчасида жойлашган «Роҳат» қаҳвахонаси 1-октябрь куни эрталабдан байрам тусини олди. Байрамона безатилган хоналарга тушга яқин биринкетин қариялар кириб келишди. Уларни туман ижтимоий таъминот бўлими мудири Р. У. Мухтарамов, Уруш ва меҳнат фахрийлари кенгашининг раиси О. Н. Вафоев, «Меҳр-шафқат» жамғармасининг раиси М. Э. Эргашев ва вилоят «Ғамхўрлик» марказининг директори А. У. Муҳамадиевлар кутиб олишди.

Туман «Меҳр-шафқат» жамғармасининг раиси М. Э. Эргашев йиғилганларни қизғин табриклади. Сўнгра сўзга чиққан Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Самарқанд шаҳар кенгашининг биринчи котиби Р. К. Юсупов йиғилган қарияларни қутлаб, бу куннинг ташкилотчиларидан бири «Меҳр-шафқат» жамғармасига ногирон, қария ва бева-бечораларга кўрсатаётган ғамхўрлиги учун ХДПнинг «фахрий ёрлиғи»ни топширди. Ночор яшаётган кексаларга хайрия жамиятларидан тушган жами 85 минг сўм пул тақсимлаб берилди. Туман хотин-қизлар кенгашининг раиси Ойдин Ниёзова қарияларни қутлаб йиғилган аёлларнинг ҳаммасига (11 киши) 50 сўмдан пул топширди.

Шу куни байрамнинг энг каттаси шаҳарнинг Сиёб туманида бўлиб ўтди. Шоирлар боғининг яшил театрида 300 нафар қарияларга мўлжаллаб дастурхон ёзилди. Фарғона вилоятидан Самарқанд шаҳрини зиёрат қилгани келган 45 нафар қария ҳам бу байрамга таклиф этилиб муносиб меҳмон қилинди. Шаҳар 1- ва 2-маданият уйи ансамбли хонандалари йиғилган қарияларни хушнуд этишди.

Темирйўл район Абдулла Набиев номли маҳалласидаги маросимда ҳам 20 та фахрийга 100 сўмдан пул, 60 кишига ҳар хил китоблар совға қилинди.

Ўша куни шаҳар қариялар интернат уйига «Субҳидам» савдо ишлаб чиқариш акционерлик жамияти томонидан (раиси Ш. Ҳ. Боқоев), жаъми 20 минг сўмга яқин харажат қилинди. Вилоятнинг Булунғур ва Тайлоқ туманларидан 2,5 тоннадан ортиқ мева ва сабзавот маҳсулотлари олиб келиниб, шаҳар қариялар уйига берилди.

Сиёб туманида истиқомат қилаётган қария ва бева-бечораларга туман хотин-қизлари кенгашининг «Бибихоним» жамғармаси фондидан 25 минг сўмлик кийим-кечак ва «меҳр-шафқат» жамғармасидан 20 минг сўм ажратилди.

Шуҳрат МУРОДОВ,
«Саҳоват» журналининг катта муҳаррири.

ЭЛЧИХОНАДАГИ УЧРАШУВ

Республикамизда бозор шароитига ўтиш, иқтисодий аҳволини яхшилаш билан бирга ёш ва малакали кадрлар, педагог ва олимларни тайёрлашга ҳам алоҳида эътибор берилаяпти. Чунки ривожланган мамлакатлар қаторидан жой олиш, Ўзбекистоннинг эртанги куни ва келажакда ҳар томонлама гуллаб-яшнаши кадрлар сиёсатининг устуворлиги, уларнинг қай даражада ишбилармонлиги ва билимли эканлигига боғлиқдир.

Бу соҳада амалга оширилаётган тадбирлар силсиласида Москвада кадрларни аспирантура ва докторантурада ўқитиш алоҳида аҳамиятга эга. Ҳозир Россия пойтахтида 185 нафар ўзбекистонлик аспирант ва докторантлар йирик илмий-тадқиқот муассасаларида ўз билим ва тажрибаларини орттирмоқдалар.

Ўзбекистоннинг Россия Федерациясидаги элчихонасида йиғилган олим ва талабалар ҳузурида элчи Юсуф Абдуллаев сўзга чиқиб, уларни Ўзбекистон Республикасини Россия Федерациясидаги элчихонасининг амалга оширилаётган ишлари ҳақида гапирди.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазири Шавкат Каримов қатнашди.

Фахриддин ПАРПИЕВ,
Москва.

4 - НОЯ 1992

ҚЎЛНИ ҚЎЛГА, ДИЛНИ ДИЛГА БОҒЛАБ ФЕСТИВАЛЬ, КЎНГИЛЛАРГА ТОШКЕНТ НОМИ ЁЗИЛДИ—ЗАРҲАЛ

• Сўз—анжуман иштирокчиларига

ТААССУРОТЛАР, ЭЪТИРОФЛАР, АРМОНЛАР

Кинофестиваль бошланганига ҳафта бўлди. Хорижий меҳмонлар серқуёш ўлканинг етти иқлимга маълум қадимий шаҳарларини, тарихий обидаларини томоша қилдилар. Қатор хўжаликларнинг далаларида бўлиб, пахтакорлар билан учрашдилар. Мухбиримиз таниқли кино санъаткорлар билан учрашиб, улардан ўзбек диёри таассуротларидан сўзлаб беришни сўради.

ШУБҲАСИЗ, ЎЗБЕКИСТОН ҚУДРАТЛИ ДАВЛАТ БЎЛАДИ

Михаэль ГАЙССМАЙЕР, олмониялик продюссер, маданият ва сиёсат масалалари бўйича халқаро маслаҳатчи.

— ЯҚИНДА Токиодан қайтиб келдим. У ерда Осиё мамлакатлари кинофестивалига қатнашдим. Келдиму Тошкент киноанжумани мақсади билан танишдим. Унинг кўп қиррали, кенг қамровлилиги менга маъқул тушди. Токиодаги фестивалда эса асосан киночиларнинг расмий вакиллари иштирок этишганди. У ерда давлат кинодепартаментлари орқали алоқа ўрнатишга келишилди. Бу ерда эса бевосита дўстона руҳда режиссёрлар, продюссерлар ва актёрларнинг юзма-юз учрашувлари, томошабинлар билан суҳбатлар бўлаётганлиги мени ҳайратга солди.

Республикангиз мустақилликка эришганига эндигина бир йил бўлди. Шубҳасиз, Ўзбекистон тараққиёт йўлига чиқиб олади. Тошкентга мустақил равишда иш юритувчи хусусий киностудияларнинг режиссёрлари ҳам келганлиги, уларнинг ижодий мақсадлари баъзи ҳолларда оппозицион характерга эга бўлса-да, республикангизда ижодий эркинликка кенг йўл очиб берилганлигидан далолатдир. Тошкент кинофестивалининг ибратли томони ҳам шунда. Ўзбекистон ҳукумати мураккаб вазифаларни ҳал этиш билан бир қаторда маданиятнинг равнақи учун ҳам қайғураётгани таҳсинга лойиқ. Республика аҳли, парламент аъзолари билан суҳбатлашганимдан сўнг Ўзбекистоннинг оддий жумҳурият эмас, қудратли давлатлигига ишонч ҳосил қилдим.

ХОТИРАДА МУҲРЛАНИБ ҚОЛАДИ

О. СУЮДИҚОВ, «Қирғизфильм» киностудияси режиссёри.

— БУНИ қаранги, Тошкент кинофестивалида [illegible] келди. Шунга қарамай республика ҳукумати ҳаражатларидан қочмай, бу тадбирни ўтказишга қарор қилганлигининг ўзи аҳамиятга молик воқеадир. Киноанжуманда кўрик-танловдан ташқари олди-сотдининг ташкил этилганлиги алоҳида аҳамият касб этади. Бу ҳаммамиз учун ҳам қизиқарлидир. Кўпчиликнинг хаёлида совринлар кимга насиб этаркин деган ўй. Биз танлов кўригига қирғиз аёлларининг қисмати ҳақида ҳикоя қилувчи «Йиғловчи аёл» бадиий фильмини олиб келганмиз. Унда бош қаҳрамон ролини таниқли актриса Ш. Қосималиева ижро этган. Собиқ СССР фуқаролари унинг Чингиз Айтматовнинг «Юзма-юз» асари асосида яратилган «Кўчаётган қушлар фарёди» фильми орқали яхши танийдилар.

Ҳозир бизда 16 та мустақил киностудия ишлаб турибди. Уларга Булат Шамсиев, Коломуш Оқиев сингари таниқли кино-усталари бошчилик қилишмоқда. Анжуман қатнашчилари ва меҳмонлари бу галги тадбир жараёнида ҳам ўзаро тажриба алмашаяптилар. Ҳамкорликни ривожлантириш бўйича аҳдлашувлар бўлаяпти. XI халқаро Тошкент киноанжумани ана шу жиҳати билан унинг қатнашчилари ва меҳмонлари хотирасида абадий муҳрланиб қолса, ажабмас.

ХАЛҚИМНИ ХАБАРДОР ҚИЛАМАН

Фаррух РАДВАН, «Қувайт овози» газетаси ва «Хайрли тонг» халқаро журнали мухбири.

—ҲАР қандай халқаро йиғинми, фестивалми — журналистлар учун барибир қизиқ-да. Чунки у бу ерда кўплаб дўстлар орттиради. Турли қисматли кишиларга рўбарў келади. Улар ҳақида ёзади. Бундан ташқари, XI ХКФ Ўзбекистон истиқлолга эришгандан сўнг мустақил равишда биринчи бора ўтказилмоқда. Албатта, ҳар бир йиғиндан мақсад бўлади. Бу галги кинофестиваль дастурида кинобозор ташкил этилганлиги хайрли иш бўлибди. Бу эса кино оламининг янги қирраларини кашф этишга имконият очади. Минг афсус ва надомат бўлсинки, Қувайт киночилари XI ТХКФ да қатнашолмадилар. Аммо шунга қарамай, анжуманга мен етиб келдим. Фестиваль кунлари киночилар билан бўлган учрашувлардан халқимизни хабардор қилишга ҳаракат қиламан. Қатор сериялн репортажлар ёзишни мўлжаллаб қўйганман. Негадир ушбу анжуман дастурига ҳужжатли кинолар киритилмаяпти. Бу киноанжуман имкониятлари доирасини чеклаб қўйгандек кўринди менга. Ахир мамлакатингиз ҳужжатли кино яратиш бўйича энг кучли санъаткорларга эга. Ана шу анжуманда ҳужжатли кинолар ҳам муҳокама қилинганда эди, биз анча-мунча тажрибаларни ўзлаштирган бўлардик.

Самарқанд сафари ҳақида икки оғиз. Юртингиз маданий обидаларини кўриб, ҳайратдан ёқа ушладим. Кинофестиваль учун Ўзбекистон бекорга танланмаган экан. Олиму санъаткорларни, меъмору миробларини қадрлаган ўлка маданияти шундай ривож топади. Пурвиқор, салобатли обидаларни кўрган киши бу ўлка азалдан маданият, маънавият ўчоғи бўлганлигини англаб етади.

УЛАРДАН ЎРГАНСА АРЗИЙДИ

Абдул Аҳад ЖУВАНД, Режиссёр, сценарийчи.

— КАМИНА, режиссёр Аббос Шаббон, актёр Ҳумоюн Фаёздан иборат гуруҳимиз Тошкент киноанжуманига илк бора қатнашаяпмиз. Биз фестивалга ота-онасидан жудо бўлган сағир боланинг аянчли ҳаёти ҳақида ҳикоя қилувчи «Саргардон бача» бадиий фильмини тайёрлаётган эдик. Афғонистонда рўй бераётган оғир носоғлом сиёсий можаролар бизнинг ишимизга ўз асоратини кўрсатди. Дайди снарядлардан бири киностудиямизга талофот етказди. Ачинарлиси шундаки, азоб-уқубатда яратган фильмимиз кунпаякун бўлди. Қўлимиздан нима келарди, тақдирга тан беришдан бошқа. Аммо лента негативлари сақланиб қолган. Унга қайтадан ишлов бериб, монтаж қилиш керак.

Ҳозир Тошкент кинофестивалида меҳмон сифатида қатнашаяпмиз. Ўзбекистон, Эрон, Хитой каби ўнлаб киносанъати ривож топган давлатларнинг режиссёрлари, актёрлари, продюссерлари билан танишиб, улар билан ҳамкорлик ўрнатмоқчимиз.

Суҳбатларни Т. ИСМАТУЛЛАЕВ ёзиб олди.

• Унутилмас лаҳзалар

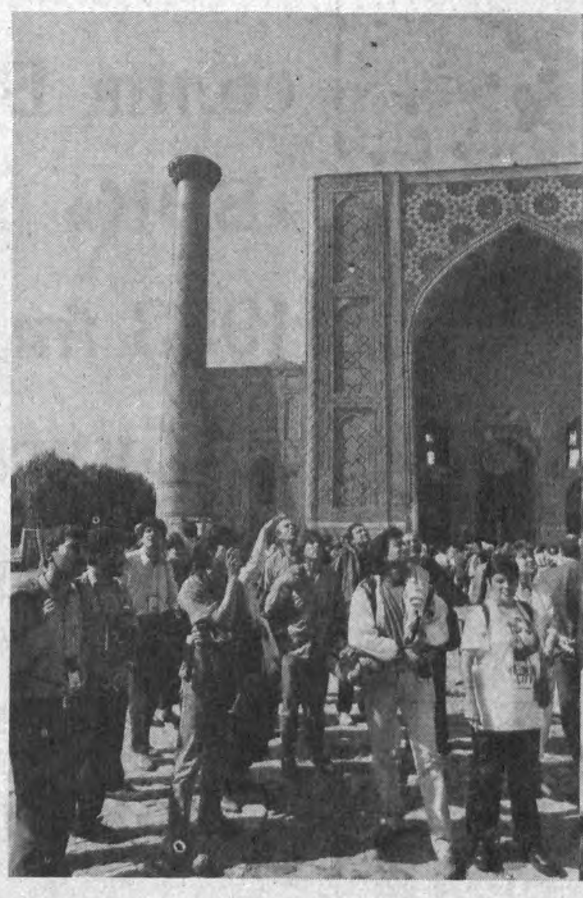

НИЯТИМИЗ ДУНЁ ХАЛҚЛАРИНИ МАЪНАН ЯҚИНЛАШТИРИШ

Эркин Қодир — Пекинда чиқадиган «Миллатлар» суратли журналининг фотомухбири. У ҳамкасблари билан Буюк қуруқлик сафарига чиққанига икки йил бўлди. Хитойдан бошланган саёҳат айни кунда Польша ҳудудига етганди. Ҳамкасбларимиз у ердан Тошкентга учиб келишди.

— Эркин, сафар режалaрингизда Тошкент кинофестивалида қатнашиш ҳам бормиди?

— **Йўқ. Лекин бу мустақил Ўзбекистоннинг биринчи кинофестивали бўлгани учун ҳам жуда қадрли. Биз «Буюк ипак йўли»даги халқлар, уларнинг одатлари, қадриятларини ўрганиш ва журналимизда ёритиш ниятидамиз. «Ипак йўли»да Ўзбекистоннинг мавқеи азалдан баланд бўлган. Нафақат иқтисодий жиҳатдан, маданий-маърифий соҳада ҳам Ўзбекистон гўё дунёнинг тўрт томонига тортилган торлар тугунига ўхшайди. Шунинг учун мазкур кинофестивалда қатнашиб у ҳақда муштарийларимизга ҳикоя қилмоқчимиз.**

— «Буюк ипак йўли» — улкан тарих. Ниятларингиз жуда қутлуғ экан...

— **Ҳа. Замон ўзгариши билан мазкур йўналишдаги шарт-шароитлар, имкониятлар, ҳаёт тарзи ўзгарди. Илгари бу улуғ йўлни туя карвонлари билан босиб ўтган бўлсалар, энди замонавий транспорт ҳамда алоқа воситалари сайёҳлар хизматида. Шаҳарлар қурилиши, манзаралари ўзгача. Миллатларнинг турмуш тарзи давр руҳига мос. Мана шулар ҳақида суратли ҳикоялар тайёрлаяпмиз. Мақсадимиз — дунё халқлари ҳақида ҳикоя қилиш, уларни бир-бирига маънан яқинлаштириш.**

— Бундай хайрли ишларга дил рағбати бўлган журналингиз жамоаси билан, сиртдан эса-да, танишгим келади...

— **Журналимиз 1955 йилдан буён фаолият кўрсатади. 80 нафар ишчи-хизматчилари бор. Улар — ўн тўрт миллат вакиллари. «Миллатлар» уйғур, қозоқ, мўғул, тиббет, корейс, ханзу тилларида чиқади.**

— Ўзбекча нашр қилинмас экан-да?

— **Чунки Хитойда юқорида тилга олганим тилларда сўзлашувчилар кўп. Яқин орада инглиз тилида ҳам тайёрлаш тадоригини кўраяпмиз.**

— Хайрли ишларингизни Аллоҳ қўлласин.

М. УЛУҒОВА суҳбатлашди.

• Кўрик-танлов фильмлари

БИР ҚУЛТУМ БУЛОҚ СУВИДАЙ

13 октябрь куни оқшомда... Зангори экранда намойиш этилаётган Мексиканинг «Бойлар ҳам йиғлайди» фильмининг навбатдаги серияси воқеалари айни қизиганда, «Киночилар уйи»да худди шу мамлакатнинг Тошкент кинофестивали кўрик-танловига саралаб олинган «Бенхамин аёли» бадиий фильми бошланди.

XX аср охири киноижодкорлари ўз асарларини машҳур қилиш учун нималарни ўйлаб топишмади. Бу топилмалар бағрида қанчадан қанча яхши кашфиётлару йўқотишлар бор. Лекин ҳаётнинг боқий ҳақиқати шуки, самимийлик, табиийлик, муҳаббат ҳамиша, жумладан, киноэкранларда ҳам жилоланиб кўнгилларни ром этади.

...Яшиллик бағридаги осуда қишлоқ. Биттагина магазинию ягона черкови бор. Яна бева аёлнинг ёлғизгина — юзлари чарақлаб, кўзлари бир қараганни сеҳрлаб қўядиган қизи... Шўрвани хўриллатиб ичадиган, овқат вақтида ўз косасидан бошқаси билан иши бўлмайдиган девдай эркак — магазин эгаси ана шу ниҳолдеккина қизни ўйлаб ухлолмай чиқади. Унинг марҳамати билан ҳар куни кайфу сафо қиладиган шериклари тунда қизни ўраб-чирмаб (худди «Кавказ асираси»дагидек) ўғирлаб, «ошиқ»нинг уйига келтиришади. Қиз шаҳардан магазинга машинада мол олиб келадиган йигит билан учрашиш учун чиққан, «куёв»нинг хотини эса черковдаги руҳонийга овқат олиб кетганди.

«Кавказ асираси» — Мина каби уйга қамаб қўйилган қиз ўзининг ёш, нозик, шу билан бирга жўшқин туйғуларини ҳис этиши ҳам мушкул бўлган одамларнинг бешафқатликларига ахийри таслим бўлади — тақдирга кўнади ва уй қамоғидан чиқади.

Бироқ доно мақолда айтилганидек, бургут бургутга, лочин лочинга ҳамроҳ. Қишлоқда яна ўз машинаси билан пайдо бўлган йигит билан қиз қочмоқчи эдилар. Лекин ёшлигида боксчи бўлган барзанги «куёв» билан олишувда ёш йигит ерпарчин бўлади... Мовий осмон, яшил кенгликлар аро бир парча чўғдек ёниқ қиз қисматга юзма-юз қолади.

«Бенхамин аёли» соддаю тўпори, ҳазил-мутойиба, ўз ҳукмларини мутлақ ҳақ деб ўйлайдиган сал муғомбир қаҳрамонлари билан ур-йиғит, беҳаёликларга тўла замонавий фильмлардан чарчаган томошабин қалбига бир қултум булоқ сувидай татийди...

М. МАМАТХОНОВА.

«ЎТРОРНИНГ ҲАЛОКАТИ»

Қозоқ киноси аллақачон ҳам собиқ иттифоқ, ҳам халқаро миқёсда ўзининг муносиб баҳосини олган. Қувонарлиси шундаки, қозоғистонлик кинематографчилар йилдан-йилга бадиий бақувват фильмлар билан томошабинларни хушнуд этиб келишмоқда. XI халқаро Тошкент фестивалига ҳам қардош қозоқ биродарларимиз катта муваффақият қозонган «Ўтрорнинг ҳалокати» фильмини олиб келишди.

Ушбу фильм воқеалари XIII аср бошида Ўрта Осиё ҳудудида кечади. Худди ана шу даврда кўплаб Осиё мамлакатлари Чингизхоннинг қонли панжалари остида қола бошлайди. Ўша даврдаги дунёнинг энг йирик империяларидан бири Хоразм давлати ва унинг ҳукмдори Муҳаммад Хоразмшоҳ Шарқдан келаётган жуда катта хавфни сезишга ожизлик қилади. У бутун Шарқ мусулмон оламида танҳо ҳукмронликни орзу қилиб асосий диққат-эътиборини Бағдод халифасига қаратади. Воқеалар Ўрта Осиё халқлари учун таҳликали кечаётган бир пайтда Чингизхон қўшинида етти йил хизмат қилган хуфия — Унжухон Хоразмшоҳ саройига келади. У бўлғуси хавф-хатардан Муҳаммад Хоразмшоҳни огоҳ қилишни истайди. Аммо унинг гапларига ишонишмай, ўзини зиндонбанд қилишади. Саройдаги фитнаю фасодлар Унжухоннинг озод қилинишига сабаб бўлади.

Тарихдан яхши маълумки, Чингизхон қўшинларига дош беролмай шармандаларча қочган Хоразмшоҳ фалокатга учрайди. Мўғуллар йўлидаги илк қалъа шаҳар — Ўтрор Ўрта Осиё халқларининг босқинчи ёвларга қарши қаҳрамонлиги рамзига айланади. Фильм воқеалари бўйича босқинчилар олти ой давомида ушбу шаҳарга яқин келолмайдилар. Халқ қалъа бошлиғи Каирхон бошчилигида душманга қақшатгич зарба беради. Мўғуллар биринчи марта жиддий қаршиликка учрайдилар. Аммо кучлар тенг эмас эди. Жангда Каирхоннинг барча дўстлари ҳалок бўлиб, ўзи душман қўлига асир тушиб қолади. Чингизхон мард ва қўрқмас душмани — Каирхон жасоратидан ҳайратга тушади. Унга мард одамларга хос бўлган ўлимни раво кўради. Каирхоннинг боши узра қайнаб турган кумуш қуйилади.

Ушбу фильмнинг режиссёри Ардақ Амирқулов номи кино санъати мухлисларига яхши таниш. Режиссёрнинг «Овчи» деб номланган биринчи иши жуда катта баҳо олган эди. Фильмнинг сценарий муаллифи машҳур драматург Алексей Герман ва Светлана Кармалит тарихий фактлар асосида бадиий тўқимага асосланган ёрқин образ ва характерлар яратишганки, томошабин кўз олдида XIII аср бутун бўёқлари билан жонланади. Ушбу фильм 1990 йил Канаданинг Монреал шаҳрида бўлиб ўтган халқаро кинофедерациялар совринн билан тақдирланган.

Албатта, мазкур фильм баъзи бир жузъий камчиликлардан ҳам холи эмас. Айниқса, қаҳрамонлар тилида ҳар икки гапнинг бирида «Оллоҳ» сўзининг такрорланиб туриши, кийимлардаги баъзи бир нотабиийлик ва Ўтрорни ҳимоя қилишда тарихдан яхши маълум халқ қаҳрамонларини эсдан чиқариб қолдирилганлиги фильмга бир қадар соя ташлаб турибди. Бундай қусурлардан қатъий назар, «Ўтрорнинг ҳалокати» фильми халқаро анжумандаги энг яхши бадиий асарлардан бири ва узоқ ўтмишимиздан дарак берувчи ёрқин асар сифатида томошабинлар меҳрига сазовор бўлади деб умид қиламиз.

Жалолиддин САФО.

• Унутилмас лаҳзалар

ЎЗБЕКЛАРНИНГ САМИМИЙ МУОМАЛАСИ СОВҒА-ДА

ҲАР бир мамлакат фестивалга ўзининг энг яхши фильмларини олиб келади. Шундай экан сара асарлар дурдонасидан бир-иккитасини кўрай, деган ниятда Кино уйига бордим. Афишада «Баргилли» картинаси бўлиши ёзилган эди. Пастида барзанги қул нозику гўзал, жуда дилрабо жувонни бағрига босиб турган сурати қўйилганди. Қулу хўжанинг интим муносабатлари мавзуси шекилли, деган ўй хаёлимдан ўтди.

Фильм бошланишидан олдин хўжайин ролини ижро этган туниcлик Нуриддин Касбавий, журналист Муҳаммад бин Аҳмад Сисуси фильмнинг яратилишидан қизиқарли ҳикоялар гапириб беришди. Картинани томоша қилаяпману, бутун фикру зикрим қулда. Бечора кечаю кундуз тиним билмай ишласа, яна ҳақоратлар таҳқирлашлар жонидан тўйдирмадимикан? Ўзини бир бало қилиб қўймасайди. Кинонинг сўнгги дақиқаларигача ана шундай ҳаяжонли манзаралар давом этди.

Бир хўжайин гўзал қизни яхши кўриб қолади. Ёшларида катта тафовут бўлишига қарамай унга уйланади. Ҳар ким ўз ёшига қараб ўйлайди, кийинади, одамлар билан муомала қилади. Эр-хотин орасидаги ана шу тафовутлар уларни уч марта қўйди-чиқдисига сабаб бўлади. Бу можаролар аста-секин одатдан характерига айлана боради. Охир-оқибатда улар жанжалларсиз яшашга кўникиша олмайдиган бўлиб қолишади. Ҳар куни уйда нимадир содир бўлади.

Хужайин тўртинчи гал хотинини талоқ қилади. Орадан уч-тўрт кун ўтгач, кошона ҳовлисида зериккан ча хотинини қўмсайди. Йўқ, аслида хотинини эмас, жанжалларини соғингандан соғинади. У ҳар сафарги ур-йиқитдан, одамларнинг асабини бузишидан, азобланишларидан мириқадиган бўлиб қолади. Энди у ўзини қўярга жой тополмай, ярашишга имкон қидиради. Шариат тўғридан-тўғри яна ўша хотин билан қайта оила қуришга йўл бермайди. Шу боис у аввал хотинини қулининг никоҳига киритиб, талоқ қилдириб олиш режасини тузади. Шундай бўлади ҳам, аммо эртасига қул талоққа рози бўлмайди. Фильм шу эпизод билан якунланади. Бундай қараганда оддий воқеага ўхшайди. Аслида инсон буюм эмас, уни хоҳлаган одамга совға қилиб бўлмайди, деган фалсафий мантиқ уқтирилган.

Фойеда кичик жуссали, озғин, серсоқол Нуриддин Касбавийни учратиб қолдим.

— **Фильмингиз томошабинларга ёқди. Буни уларнинг чеҳраларидан билса бўлади, — дедим ён-веримиздан ўтиб кетаётганларни кўрсатиб.**

— Ҳа. Агар лента яримлаб қолганда зал бўшаб қолгудай бўлса, бу режиссёру актёрнинг айби. Улар ниманидир ҳисобга олмаган бўлади.

— **Қандай фильмлар олиб келдингиз?**

— Фестиваль танловига бири замонавий, иккинчиси тарихий мавзуда суратга олинган ленталар тақдим қилганмиз.

— **Ўзбекистон фестиваль таассуротларидан сўзласангиз.**

— Биз бир мақсад билан танишиш. Биласизми, Тунис анча олисда. Борди-келди қилишга ҳамманинг ҳам чўнтаги дош беролмайди. Юртингизга биринчи бор келишим. Динимиз бирлиги бизни кўп нарсаларда яқинлаштириб туришини фаҳмладим. Икки-уч кун бурун Самарқандга боргандик. Ислом олами алломаси Имом Бухорий қабрини зиёрат қилдим. Кўнглим ёришиб кетди. Гўё йўқотиб қўйган нарсамни топгандек бўлдим. Самарқанд, Бухоро ҳақида кўп эшитганман, ўқиганман. Бир бор кўриш орзуим эди. Оллога шукр, ниятимга етдим.

— **Тунис халқи қандай руҳдаги фильмларни ёқтиради?**

— Сиёсатдан ташқари картиналарга қизиқиш зўр. Асосан Америка, Франция кинолари эътиборли. Мамлакатимиз аҳолисининг тўртдан уч қисми ёшлардан иборат. Шу боис биз ёшлар муаммолари кўтарилган фильмларни тасвирга туширамиз.

— **Завжангиз нима иш қилади?**

— У ҳам актриса. Тунис театр санъатини усиз тасаввур қилиш мумкин эмас. У биринчилардан бўлиб, саҳнага чиққан.

— **Фарзандларингиздан биронтаси кино санъатини танлашганми?**

— Уч ўғил, уч қизим бор. Ҳаммаси олий маълумотли. Катта ўғлим Франгистон билан ҳамкорликда олинган фильмларда суратга тушган. Хотини франг аёли. У ҳозир франгистонда истиқомат қилаяпти. Тунис-франг кино санъатини боғлаб турувчи кўприк ҳисобланади. Ундан фахрланаман.

— **Тошкентдан бошқа кинофестивалларда ҳам қатнашганмисиз?**

— Бўлмасамчи, ҳар йили араб давлатлари кинофестивали ўтказилади. Ҳаммасига янги-янги фильм билан бораман. Миср, Сурия, Ливан кинофестивалларида биринчи совринларни олганмиз.

— **Нечта фильмда суратга тушгансиз?**

— Жуда кўп, тўғрисини айтсам саноғини билмайман.

— **Дунёнинг кўп бурчакларида Тошкент, Самарқанд, Бухорони билишади. Аммо бу ўлкада ўзбек халқини яшаётганини хаёлларига келтиришмайди. Бутун собиқ СССР ҳудуди ўруслардан иборат деб билишади.**

— Йўқ. Бу фақат Оврупо, Америка мамлакатларига хос тушунча. Муслимлар олами бу ўлкани, халқини билмаслиги уят ҳисобланишини билмайсизми ҳали? Имом Бухорий Муҳаммад Мусо ат-Термизий, ибн Сино, Беруний, Фаробий, Амур Темур донги араб ўлкаларини аллақачонлар забт этган. Уларни етиштирган халқни ким билмайди, дейсиз.

— **Уйдагиларга совға-салом...**

— Ҳа, ўзбекларнинг самимий муомаласи, очиқ-кўнгиллилигини етказаман. Бу ерда доно, зукко минг бор ўлиб, тирилган ўзини тез қайта ўнглаб олган халқ яшаётганини етказаман. Бундан ортиқ совға бўлмаса керак.

Суҳбатдош: Исматилла ТОШЕВ.

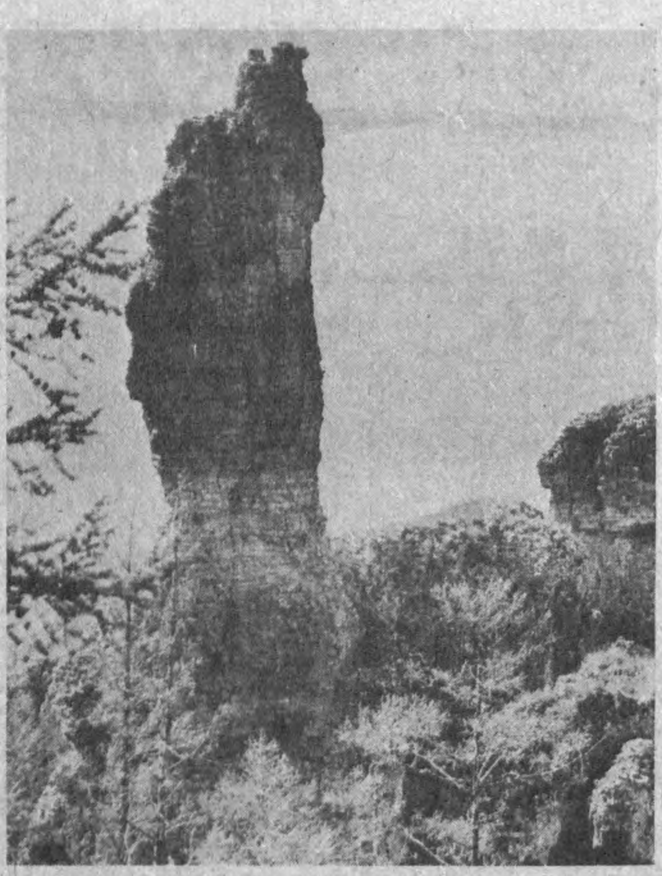
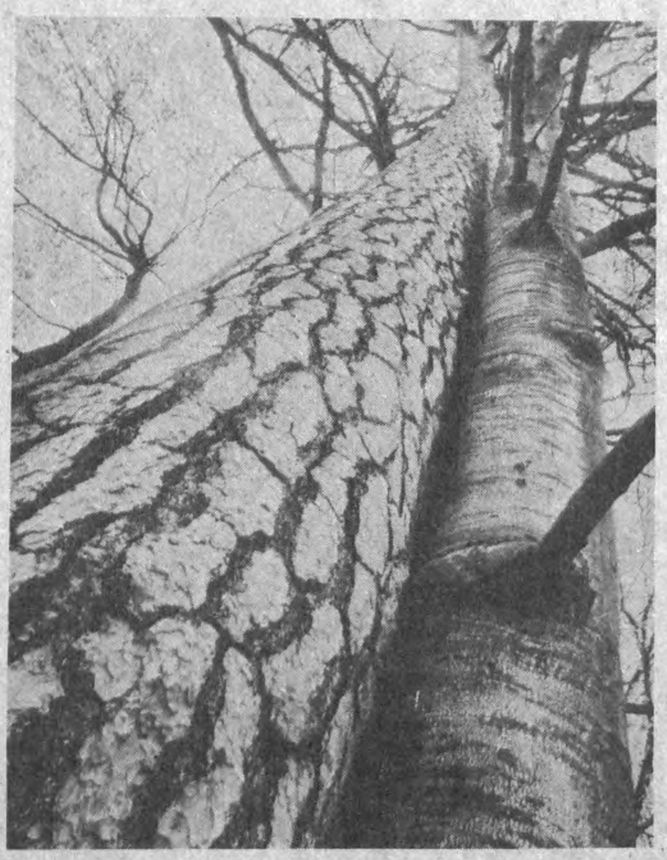

КУЗ ЛАВҲАЛАРИ.

• *Мактубларда эл дарди*

ОНАНИНГ ОҲИГА КИМЛАР ЕТАДИ?

Меҳнаткашлар ҳаёти, турмушидаги долзарб муаммолар ҳал этилиб, бозорларда арзончилик, дастурхонлар тўкин бўлмагунча яхши ишлаяпмиз деб айтолмаймиз, — дейди Ўзбекистон агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитасининг раиси Т. Қўшаев.

Ушбу қўмитага ҳар куни дала меҳнаткашларидан ўнлаб хатлар келади. Уларни ўқиган киши одамлар кайфияти, жумҳуриятдаги мавжуд сиёсий ва ижтимоий муҳит ҳақида мукаммал тасаввуротга эга бўлади. Мактубларнинг аксариятида қишлоқ хўжалиги ходимларининг меҳнат зафарлари ўз ифодасини топган.

Ечимини кутиб ётган муаммолар ҳақида, меҳнаткашлар эҳтиёжларига нисбатан лоқайд муносабатда бўлаётган тўрачилик асоратлари ҳақида ҳам куйиб-пишиб ёзилган хатлар анчагина.

Бухородан Б. Жуманиёзов, Тошкентдан А. Мавлоновлар касб касаллигига учраб, ногиронлик пенсиясига чиққанларини, аммо ҳали пенсия миқдори ошмагани ҳақида, Нуротадан М. Менглиев ёзнинг жазирама иссиғида, қишнинг қаҳратон совуғида кунига 24 соатлаб меҳнат қилаётган чўпонларга ҳам имтиёзли пенсия тайинлаш ҳақида, Қашқадарёнинг Китоб районидан С. Бойназаров, Намангандан А. Хожиев, Навоийдан Р. Сафаров, Тошкент шаҳридан Ғаффоровлар ноҳақ ишдан бўшатилганликлари ҳақида ёзишиб касаба уюшмасидан ёрдам сўрайдилар.

Кейинги пайтларда «Ошкоралик туфайли одамлар бетгачопар, интизомсиз, бўлар-бўлмасга ариза битувчи бўлиб кетдилар. Бунга ягона чора темир интизом, раҳбарликда қаттиққўллик», — деган сўзларни тез-тез эшитамиз. Бу қисман тўғри, аммо шуни унутмаслик керакки, қаерда адолатсизлик адолат устидан, ноҳақлик ҳақиқат устидан ҳукмронлик қилар экан, ўша ер одамлари ҳақиқат, адолат излаб эшикма-эшик сарсон бўладилар, қоғозбозлик кўпайиб, ишдан барака кетади.

Мана Қашқадарёдан келган кўп сонли хатлардан бири. Вилоятнинг Чироқчи районидаги «Коммуна» давлат хўжалиги раҳбарларининг лоқайдлиги ва адолатсизлиги туфайли 3 йилдан буён сарсон-саргардон бўлиб, нажот истаб бормаган маҳкамаси қолмаган кўп болали она Ҳурмат Хусанова оқ қоғоз саҳифаларига ўз дардини, аламларини тўкиб солган.

Болаларидан тўрттаси ҳали мактаб ёшида бўлган онани 50 ёшга тўлганда колхоздан пенсияга чиқарадилар. Она болалари ҳали ишга яроқсизлиги, иқтисодий аҳволи оғирлигини айтиб 55 ёшгача ишлаш истагини билдиради. Колхоз раиси бунга рози бўлмайди. Колхоз касаба уюшмаси эса она арзини эшитмайди ҳам. Саргардонликда орадан ярим йил ўтади. Ишга вилоят касаба уюшмаси аралашади ва онанинг ярим йиллик мажбурий бекор юрган вақти учун колхоздан унга иш ҳақи ундириб беради. Аммо бу колхоз раиси учун сабоқ бўлмайди, у онани ишга олишдан бош тортади. Энди она судга ариза ёзади. Судда колхоз касаба уюшмаси қарорини сўрайдилар, аммо колхоз касаба уюшмаси хўжалик раисининг сўзини икки қилмайди. Эшикма-эшик саргардон бўлган она энди Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясига арз қилиб келади. Федерация аралашувидан кейин колхоз раиси онанинг ярим йиллик мажбурий ишсиз юрган вақти учун ҳақ тўлайди-ю, аммо ишга қўймайди.

Сабри тугаган она охири Президент қабулига келади...

«Биз бу баҳсли муаммони жойида чуқур ўрганиб чиқдик, — дейди Ўзбекистон агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитасининг раиси Т. Қўшаев, — Колхоз раиси қонунга хилоф иш қилганлигини, она 55 ёшгача ишлаши мумкинлиги ва уни ишга қабул қилиш, мажбурий ишламай юрган вақтлари учун тўла иш ҳақи тўлаш ҳақида колхоз раисига кўрсатма бердик. Раис яна ўжарлик қилиб, кўрсатмани тан олмайди. Она яна бизга мурожаат қилади. Ишга Қишлоқ хўжалик вазирлиги ва шу вазирликка қарашли Колхоз ишлари бошқармаси аралашиб Қашқадарё вилояти Деҳқончилик комплекси ходимлари колхоз ишлари бўлимига онани ишга тиклаш ҳақида кўрсатма беради. Аммо у ерда ҳам жабрдийданинг ҳақли талаби қондирилмайди.

Колхоз раиси марказий қўмитамиз томонидан ишдан қонунсиз бўшатилган онани ўз ишига тиклаш ва мажбурий бекор юрган вақти учун ҳақ тўлаш ҳақидаги берилган талабномамизни бажаришдан бош тортиб, колхоз уставига хилоф иш тутди. Энди колхоз намунавий Уставининг 47-бандига асосан район халқ суди ўзбошимча раис устидан ўз ҳукмини чиқаради.

Касаба уюшмалари ҳаёт мактаби деб бежиз айтилмаган. Биз барча касб эгаларининг меҳнатини муҳофаза қилишимиз, қонунсиз ҳатти-ҳаракатларга чек қўйишимиз, меҳнатга яраша ҳақ тўлашни, ижтимоий адолатни ҳимоя қилишимиз лозим. Бу борада республикамиз ҳукумати билан тузган битимимиз, унинг бажарилишини таъминлаб боришимиз аҳоли турмуш шароитини яхшилашда муҳим аҳамият касб этади. Меҳнаткашлар ўз ҳуқуқларини танишлари ва билишлари учун мавжуд қонун-қоидалардан хабардор бўлмоқлари, одамлар қонунга эмас, балки қонун одамларга хизмат қилмоғи керак. Шунинг учун ҳам биз меҳнаткашлар адолат излаб турли идораларга мурожаат этмасликлари учун қабул қилинаётган барча қонунлардан биринчи навбатда вилоят касаба қўмиталарини, улар орқали барча меҳнаткашларни хабардор қилишга уриняпмиз. Меҳнаткашлардан келаётган юзлаб саволларга жавобан уларнинг ижтимоий ва иқтисодий ҳуқуқларини «Ишонч» рўзномаси орқали тушунтириб беряпмиз, махсус методик марказда касаба уюшмалари ходимларининг доимий ўқувини ташкил қилганмиз. Касаба уюшмалари шифохоналари, санаторий ва профилакторияларида меҳнаткашларнинг ҳордиқ чиқаришлари, ўғил-қизларимиз эса соғломлаштириш лагерларида мириқиб дам олишлари учун маълум миқдорда маблағ ажратганмиз.

Қўрилаётган бу тадбирлардан ва бизга мурожаат қилиб келган кишиларнинг арзлари ҳақиқат топишидан ташқари, биз меҳнаткашлар ҳаёти, турмушидаги долзарб муаммолар ҳал этилиб, бозорларда арзончилик, дастурхонлар тўкин бўлмагунча яхши ишлаяпмиз деб айтолмаймиз».

Ҳа, раис айтганидай, турмушимиздаги долзарб муаммолар ҳал этилиши учун кундалик иш фаолиятимизда сўз ва иш бирлиги қарор топмоғи, ноҳақлик, разолат устидан адолат, инсонийлик, меҳр-мурувват тантана қилмоғи лозим. Шундагина одамларда бир-бирига нисбатан ишонч, ҳурмат уйғониб, ишимиз олға силжийди.

Гулпошша ЭРГАШХЎЖАЕВА.

АЁЛ АЛИМЕНТГА МУҲТОЖ БЎЛМАСИН

Бозор иқтисодиёти даврида кишиларни иш билан таъминлаш, уларни ижтимоий ҳимоялаш энг муҳим вазифадир.

Ғаллаорол қишлоқ райони бўлгани туфайли биздаги аёлларнинг аксарияти ишсиз ёки мавсумий, кам дароматли ишларга жалб этилади. Биргина эрнинг топгани эса рўзғорни тебратишга камлик қилади. Ана шу етишмовчиликлар, қийинчиликлар, туфайли бошланган арзимас жанжаллар аксарият ҳолларда эру-хотиннинг ажралиши билан тугамоқда. Биргина 1991 йили район бўйича 1275 янги оила қурилган бўлса, уларнинг 75 таси турли-туман сабабларга кўра ажралишди. Шу йилнинг дастлабки олти ойи давомида бундай оилалар сони 65 тага етди. Бундай ҳоллар айниқса Ғаллаорол шаҳар кенгаши, Ғўбдин, Мирзабулоқ, Иттифоқ, Маданият қишлоқ кенгашлари ҳудудида кўплаб юз бермоқда.

Келин-куёв турмушига ота-оналарнинг ноўрин аралашуви, янги оила шароити билан ҳисоблашмаслик, оилада «тенглик қонуни» бузилиши, характерлар тўғри келмай қолиши оқибатида, ёки хотиннинг рўзғор тута билмаслиги, ёки куёвнинг сердаромад соҳада ишламаслиги каби сабаблар туфайли ажралишлар оқибатида 127 бола тирик етимга айланди.

Ажралишнинг кўнгилсиз оқибатлари олдини олиш нафақат ота-онанинг, балки қишлоқ фаолларининг, кенг жамоатчиликнинг ҳам муҳим вазифаларидан бири бўлиши шарт. Тўғри, оилавий жанжаллар ҳамиша бўлган, бундан кейин ҳам бўлаверади, аммо у ажралишга етмасин. Ана шу жараёнда четдан аралишиш керак, токи жанжал оила бахтига дарз етказишга улгурмасин. Менимча, бунинг учун аввал-бошдан таълим-тарбияни изчил йўлга қўйиш лозим. Умумтаълим мактабларида, ўрта махсус билим юртларида ёшларни оқилона турмушга ўргатиш, тайёрлаш борасида қўлдан келадиган барча ишларни қилиш лозим. Афсуски, тан олиш керак, ўқув режасига киритилган оилавий турмуш этикаси ва психологияси дарслари паст савияда ўтказилгани сабабли зарур самарани бермаяпти.

Жамият келажагининг асоси — оила! Уни бутун сақлаш эса ана шу жамиятнинг вазифаси. Яъни оила иши айрим кишилар ўйлаганидек, жўн масала эмас. Шундай экан, фақат келин-куёвларнинг тўйларини кўз-кўз қилавермай, тўйдан бир йил, икки йил сўнгги ҳаётларига тез-тез назар солинса, умуман, оммавий ахборот воситалари муаммоларни кўпроқ ёритса, ғоят савобли иш бўларди. Токи оилалар тинч бўлсин, бахтли яшасин, токи болалар тирик етимга айланмасин. Токи алимент деган нарсага ҳеч бир аёл муҳтож бўлмасин! Токи ҳисобчилар бу муаммо устида бош қотиришмасин.

Қаршигул ҚУРБОНОВА, Ғаллаорол райони. муаллима.

ЭЪЛОНЛАР

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ Бош бошқармаси ҳузуридаги «БЭК» ахборот-маслаҳат маркази 1993 йилда тадбиркорлик фаолияти, бухгалтерия ҳисоб-китобини юритиш, солиқлар ва бошқа тўловларни тўлаш масалалари бўйича қонуний ҳужжатлар, қўлланмалар ва кўрсатмалар билан таъминлашга

ОБУНА ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Шунингдек, юқоридаги масалалар бўйича ўз хатларингизга ёзма жавоб ҳам оласиз.

Бизга мурожаат қилсангиз фақат 1993 йилда қабул қилинган қонуний ҳужжатлар ва кўрсатмалар билангина эмас, балки бундан аввал қабул қилинган ва 1993 йил 1 январь ҳолатига ўз кучини йўқотмаган барча ҳужжатлар ҳамда уларга тегишли изоҳлар ва тушунтиришлар билан ҳам таъминланасиз.

Ҳужжатлар Сизларнинг хоҳишингизга биноан ўзбек ёки рус тилида юборилади.

Обуна баҳоси — 6 минг сўм.

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри—195, Абай кўчаси, 4. Ҳисоб-китоб рақамимиз: 000345495, код 700161803 Узторгбанк Давлат банкининг Тошкент шаҳар бошқармаси. Ҳисоб-китоб маркази: Тошкент шаҳри ташкилотлари учун 172682116, бошқалар учун 172682703.

Пул ўтказилгандан кейин ўз манзилингизни хабар қилинг.

Қонунларни билмаслик оқибатида юз минглаб сўм пулларни йўқотмаслик мақсадида 6 минг сўм пулни ўтказишга шошилинг!

Қурилиш ташкилотлари раҳбарлари ва якка тартибдаги қурувчилар ДИҚҚАТИГА!

Сиз уй қурмоқчимисиз? Агар қурилиш ашёлари тополмасангиз 1-Жиззах қурилиш материаллари комбинати Сизга ёрдам беради.

Бу ерда қуйидаги маҳсулотларни хоҳлаганча олишингиз мумкин:

— ПК-59×16 тўсиқ плиталари;
— пойдевор ва девор блоклари;
— керамзит.

Сифатининг юқори эканига кафолат берамиз.

Буларнинг ҳаммаси МДҲдаги энг арзон баҳолардадир. Нархлар ошиб кетмасидан олдин сотиб олишга шошилинг. Таклифларингизни кутамиз.

Манзилимиз: Ўзбекистон Республикаси, Жиззах шаҳри, Тошкент кўчаси, 1.

Телефон: (37222) 4-16-83, 4-24-47.

«ЖЕРДЕМ-1»

«Жердем-1» фирмаси мини-тракторлар ҳамда плуг, борона, тележка ва бошқа техникаларни сотади. Битта вагонга аравасиз тракторларнинг 8 таси, араваларнинг (тележка) эса 20 таси юкланади.

Маълумотлар учун телефон: Олмаота шаҳри, 33-28-58, 33-26-04, 33-16-34. Факс: 337-334.

Тошкент давлат аграр университети ректорати, касаба уюшмаси қўмитаси ва ботаника кафедраси жамоаси доцент Отахон Абдуллаевга отаси

АБДУЛЛА отанинг

вафот этганлиги билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти ректорати ҳамда жамоаси «Тўқимачилик материалшунослиги» кафедрасининг доценти Ф. Ғуломовага онаси

МАДИНА аянинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 22.40. № Г—410. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.